

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
УКРАЇНОЗНАВСТВА

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Номер 4
2008

За редакцією Петра Кононенка

КИЇВ – 2008

У К Р А Ї Н О З Н А В С Т В О

Номер 4
2008

Журнал засновано
в лютому 2001 року

Редакційна колегія

КОНОНЕНКО П.П. – голова колегії

Науковий
громадсько-політичний
культурно-мистецький
релігійно-філософський
педагогічний журнал

Scholarly
Political and Public
Cultural and Art
Religious and
Philosophical
Pedagogical Journal

Засновник – Науково-
дослідний інститут
українознавства
Міністерства освіти і
науки України

The founder is the Science
and Research Ukrainian
Studies Institute of the
Ministry of Education and
Science of Ukraine

Видає Науково-дослідний
інститут українознавства
(раз на три місяці)

Published once in three
months by the Science
and Research Ukrainian
Studies Institute

Головний редактор
Петро КОНОНЕНКО,
директор Інституту,
професор, академік,
лауреат Міжнародної
премії ім. Й.Г.Гердера

The chief editor
Petro KONONENKO,
director of the Institute,
professor, academician,
the International
Y.G.Herder prize winner

Заступник головного
редактора Тарас КОНО-
НЕНКО, заступник
директора Інституту з
наукової роботи, доцент,
кандидат філософських
наук

Assistant of the chief edi-
tor Taras KONONENKO,
deputy director of Institute
on scientific work, candydat
nauk, dotsent

Відповідальний секретар Тетяна РЕНКЕ

Видавнича рада

Бандура Г.Г., Бугров В.А., Дяків Р.С., Коротя-
Ковальська В.П., Лукашенко В.В., Наливайко С.І.,
Нечепя В.Г., Пасемко І.П., Ренке Т. Л., Солдатен-
ко В.М., Сніжко В.В., Токар Л.К., Фігурний Ю.С.,
Шкрібляк П.В., Ярошинський О.Б.

Журнал друкується на підставі свідоцтва серії КВ
№ 4863 від 13.02.2001 р. про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації, виданого
Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Рекомендовано Вченою радою Науково-дослідного
інституту українознавства Міністерства освіти і
науки України (протокол №13 від 1.12.2008 р.)

Науково-дослідний інститут українознавства
Міністерства освіти і науки України
м.Київ, вул. Ісаакяна, 18
тел.: 494-13-30
www.rius.kiev.ua
e-mail: journal@rius.kiev.ua

Електронне наукове фахове видання
"Українознавство" відповідно до рішення Вченої ради
(протокол № 10 від 31.10.05) щодо поширення
журналу в мережі Інтернет розповсюджується за
адресою <http://www.ualogos.kiev.ua>

©Науково-дослідний інститут українознавства
Міністерства освіти і науки України, 2008

Ажнюк Б.М., доктор філологічних наук, професор
Багров М.В., член-кореспондент НАН України,
доктор географічних наук, академік
Баран В.Д., член-кореспондент НАН України,
доктор історичних наук, професор,
Баранівський В.Ф., доктор філософських наук,
професор
Бевз Т.А., доктор історичних наук
Болюбаш Я.Я., доцент, директор Департаменту
вищої освіти МОН України
Борисенко В.К., доктор історичних наук, професор
Вакарчук І.О., доктор фізико-математичних наук,
професор
Гриценко П.Ю., доктор філологічних наук, професор
Грицик Л.В., доктор філологічних наук, професор
Денисенко А.В., кандидат історичних наук
Дробноход М.І., доктор геолого-мінералогічних
наук, професор
Єрмоленко С.Я., доктор філологічних наук, про-
фесор
Жебровський Б.М., кандидат педагогічних наук
Калакура Я.С., доктор історичних наук, професор
Кожоляно Г.К., доктор історичних наук, професор
Козлов А.В., доктор філологічних наук, професор
Колодний А.М., доктор філософських наук,
професор
Кононенко Т.П., кандидат філософських наук
Коцур В.П., доктор педагогічних наук
Крисаченко В.С., доктор філософських наук,
професор
Мокренко А.Ю., професор Національної музичної
академії України ім. П.І. Чайковського
Надольний І.Ф., доктор філософських наук, про-
фесор
Недюха М.П., доктор філософських наук, професор
Погребенник В.Ф., доктор філологічних наук,
професор
Полохало В.І., доктор філософських наук
Пономаренко А.Ю., кандидат філологічних наук
Прадід Ю.Ф., доктор філологічних наук, професор
Сазоненко Г.С., кандидат педагогічних наук
Свіженко В.О., доктор біологічних наук
Степико М.Т., доктор філософських наук, професор
Стріха М.В., доктор фізико-математичних наук
Толстоухов А.В., доктор філософських наук
Федоренко Є.В., доктор філології, професор,
академік
Філіпчук Г.Г., доктор педагогічних наук, професор,
академік АПН України
Чередниченко О.І., доктор філологічних наук,
професор
Шевченко В.П., академік НАН України, доктор
фізико-математичних наук
Ятченко В.Ф., доктор філософських наук

*Редакція залишає за собою право на мовности-
лістичне редагування рукописів і передруків відпо-
відно до норм чинного Правопису, яке не змінює
позиції автора. Наукові статті в галузі історичних
наук зараховуються як фахові згідно з постановою
Президії ВАК від 10.12.2003 року № 2-05/10, нау-
кові статті в галузі філософських наук зараховують-
ся як фахові згідно з постановою Президії ВАК від
8.06.2005 року № 4-05/5*

*Автор несе відповідальність за фактичний вик-
лад матеріалу*

ЗМІСТ

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Кононенко П. Українська земля і люди у світовому часопросторі. Українці у світовій цивілізації та культурі..... 10

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «УКРАЇНОЗНАВСТВО ХХІ СТ.: НОВІ ПІДХОДИ, КРИТЕРІЇ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ»

Привітання учасникам конференції.....	32
Доповідь Набруска В.	35
Доповідь Калакури Я.	40
Доповідь Обушного М., Воропаєвої Т., Мостяєва О.	45
Доповідь Недюхи М.	51
Доповідь Лукашенка В.	52
Доповідь Мацюк Г.	57
Доповідь Гнатюк Л.	63
Доповідь Дробнохода М.	66
Доповідь Фігурного Ю.	70
Доповідь Токаря Л.	76
Доповідь Іванця А.	80
Доповідь Ключковської І.	84
Доповідь Конверського А., Бугрова В.	88
Чирков О. Актуальні питання українознавства у зв'язку з суспільно-історичним поступом українства на сучасному етапі.....	91
Ухвала секції № 1.....	96
Ухвала секції № 2.....	98
Ухвала секції № 3.....	98
Ухвала секції № 4.....	99
Ухвала секції № 5.....	100
Ухвала секції № 6.....	102
Ухвала секції № 7.....	102
Ухвала секції № 8.....	103
Ухвала секції № 9.....	104

Розділ I ЛЮДИНА І ЇЇ СПРАВА

Алексєєва В. «Ціную майстра, а не чин»: сторінками життя Валентини Шляхової.....	106
Фігурний Ю. Роман Шухевич – визначний український державний, військовий і політичний діяч (До 100-річчя від дня народження).....	108
Лозован М., Науменко Л. На вечорницях в Івана Семеновича Козловського.....	112
Кононенко П., Ренке Т. Микола Зінчук – людина, яка присвятила життя казці.....	114
Фігурний Ю. Державотворча діяльність Павла Скоропадського в українознавчому вимірі (До 135-річчя від дня народження гетьмана та 90-ліття утворення Української Держави).....	118
Пасемко І. 100-літній ювілей Григорія Кочура...	124

Розділ II ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кононенко Т. Парадигмальні виміри українознавчої наукової концепції.....	126
Кононенко Т., Дідух Л., Терлецький В., Таровська О., Мартинюк А. Українознавство ХХІ століття – філософія нового, відкриття та винахідництва.....	132

Розділ III ІСТОРІЯ. ТЕОРІЯ. МЕТОДОЛОГІЯ

Печеранський І. Декілька слів про методологічну концепцію Ореста Новицького.....	142
Новікова С. Землеволодіння у греків Маріупольського повіту (60 – 90-і роки ХІХ століття)...	146
Лебедева Ю. Українознавчий погляд на зародження та становлення державницького напрямку української історіографії.....	150
Семенюченко О. «Світогляд» як українознавче базове поняття.....	156
Крамар О. Міжнародні зв'язки української кооперації в умовах становлення тоталітарного режиму (20-і роки ХХ століття).....	161
Костюк Є. Участь добровільного товариства Укравтодор у розвитку шляхової інфраструктури (кінець 20-х – перша половина 30-х років ХХ століття).....	165

Розділ IV ОСВІТА

Шляхова В. Українознавче наповнення нового покоління підручників рідної мови.....	170
Задорожна-Княгницька Л. «Провінційний університет для бідних»: Глухівський вчительський інститут 1874–1917 років.....	174
Січкаренко Г. Початок структурних перетворень в системі вищої освіти незалежної України...	179
Семенова О. Вивчення українських прізвищ у навчально-виховному процесі середньої школи (науково-методичні рекомендації).....	183
Купрата Н. Національне питання у світоглядній концепції Олени Пчілки.....	188
Карацоба А. Студентство історико-філологічного факультету Університету св. Володимира періоду навчання М.Грушевського (1886 – 1890).....	191
Левчишена О. Пріоритетність знань у трансформаційному суспільстві.....	196
Кузьменко А. Деякі сторінки розвитку освіти національних меншин України (1917–1920)...	201
Фесік О. Взаємодія сім'ї та освітніх закладів як необхідна умова продуктивності навчально-виховного процесу, виховання підростаючого покоління.....	203
Чегусова З. Скромна привабливість Тамари Придатко.....	206
Придатко Т. Народне декоративне мистецтво як феномен культури України (на допомогу вчителям з українознавства середніх шкіл)...	207

Розділ V МОВА І МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Чемеркін С. Публіцистичний стиль української мови в Інтернеті: диференційні ознаки.....	220
Радевич-Винницький Я. Комунікативна поведінка білінгвів у ситуації непаритетної двомовності: психолінгвістичний аспект.....	224

Розділ VI УКРАЇНЬКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДУМКА

Борисенко В. «Народ мій завжди буде!».....	234
Івашина Н. Вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років у США.....	235
Москалець В., Сворах С. Лад – українська національна ідея.....	238
Інформація про монографію.....	243

Розділ VII
УКРАЇНСЬКА
НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА

- Гнатюк Д.** Ще раз про українську національну ідею.....246
- Гоцалюк А.** Українські свята та обрядові діїства весняно-літнього циклу.....250
- Кочура Н.** Культурно-естетична генонема українського національного світогляду.....252
- Костенко Л.** Часова регламентація оранки та сівби рослин на Лівобережному Поліссі.....257
-

Розділ VIII
УКРАЇНА – ЕТНОС

- Борисенко В.** Доля українського етносу в роки Голодомору (1932–1933).....262
- Ващак М.** Особливості українського менталітету...266
- Кононенко М.** Науково-технічний рівень часів Київської Русі та українського козацтва.....269
-

Розділ IX
УКРАЇНА І СВІТ

- Дякова О.** Концептуальні засади збереження

- ідентичності української діаспори в демократичних країнах.....276
- Мельник Л.** Внесок українців Москви у розвиток українознавства в XIX столітті (на прикладі діяльності Осипа Бодяньського).....281
-

Розділ X
ПРЕЗЕНТАЦІЇ, РЕЦЕНЗІЇ

- Губський С., Федоренко О.** Людина, яка стала прапором боротьби.....286
- Лісовський Б.** «Рецепти її молодості».....289
- Шкрібляк П.** 15-річчя наукової установи на Гуцульщині: основні аспекти роботи.....290
- Кононенко П.** Яблунево-Цвітно.....293
- Фігурний Ю.** Новий і незаангажований погляд на вітчизняну етнічну історію.....296
- Кульчинський О.** Футбольні меценати299
- Створена Ліга меценатства і сприяння українознавству Міжнародної асоціації «Україна і світове українство».....300

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

*Повідомляємо Вам,
що виданню «Українознавство»
присвоєно передплатний індекс 91509.*

*Журнал включено до «Каталогу видань
України» на 2009 рік.*

Викладання українознавства (варіативна складова навчального плану) у 2008–2009 навчальних роках у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюватиметься за програмами:

«Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українознавство 1–4 класи» (автори: Кононенко П.П., Присяжна Т. М.), рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3518 від 30.07.08;

«Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українознавство 5–12 класи» (автори: Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В.), рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3517 від 30.07.08.

Розроблено **Програму виховання дітей дошкільного віку «Українотворець» (автори: Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В.),** яку рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3516 від 30.07.08. для впровадження в дошкільні навчальні заклади.

Програми можна замовити в **Українському агентстві інформації та друку «Рада» (03148, м. Київ-48, вул. Сосніних, 3; тел./факс (044) 273-67-94).** З приводу замовлення звертатися **за тел./факс (044) 273-67-94.**

Кошти переказувати на розрахунковий рахунок 2600212898001 в АБ «Київська Русь» МФО 319092, код ЄДРПОУ 30784009.

СЕРДЕЧНО ВІТАЄМО

*видатного кобзаря і лірника, зберігача споконвічних традицій українського народу, лауреата Національної премії України ім. Т.Г.Шевченка – **Василя НЕЧЕПУ** з присвоєнням почесного звання **Народний артист України**.*

Вперше в історії України пошановано високою відзнакою кобзаря, лірника, культурно-громадського діяча й українознавця. Відродження саме національних традицій – справа усього життя В.Нечепи.

Понад 20 років Ви мандруєте світом з кобзою і лірою, представляючи українське кобзарське мистецтво. Ваш голос звучав на всіх континентах, а спів полонив серця слухачів понад 30 країн.

Всі роки діяльності Науково-дослідного інституту українознавства Ви гідно несете високе покликання – зберігати, примножувати та передавати у спадок справжні духовні цінності, народні й професійні кобзарські традиції Матері-України.

Ваша діяльність – робить вагомий внесок у справу розбудови сучасної Української держави, підняття її міжнародного авторитету. А Ваша плідна праця спільно з колективом інституту є могутнім чинником для єднання світового українства.

*Бажаємо Вам енергії та натхнення у служінні українському народові !
Нехай вознесуться Ваші мрії і надії до висот здійснення !
Нехай світло високого духу українця окрилить Ваші справи і починання !*

**Дирекція, колеги і співробітники
Науково-дослідного інституту українознавства
Міністерства освіти і науки України**

ЩИРО ВІТАЄМО

доктора історичних наук, професора,
Заслуженого діяча науки і техніки, провідного співробітника відділу
національної культури **Валентину БОРИСЕНКО** з високою державною
нагородою – **Орденем княгині Ольги!**

Подвижницька діяльність та дослідження Валентини Кирилівни – це вагомий особистий вклад у справу відновлення історичної правди про Голодомор в Україні в 1932–33 рр. Збирати усні свідчення про голодомор 1932–1933 років Валентина Кирилівна почала в 1994 році. Записала тоді чимало спогадів очевидців цієї трагедії у Поліському районі Київської області, який належить до 2-ї зони радіоактивного забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС. За матеріалами усних свідчень виступала на Міжнародних симпозиумах (Київ, 2005) та опублікувала статтю «*la famine en Ukraine (1932–1933)*» у французькому журналі «*Ethologie française*» (Paris, 2004, 2). На основі зібраних особисто В.К. Борисенко свідчень створено документальний фільм «Жити заборонено» 2005 р., автор сценарію і режисер Віктор Підлісний. Вона є автором книжки «Свіча пам'яті. Усна історія про геноцид українців у 1932–1933 роках», брошури «Україна пам'ятає – світ визнає», перекладеною французькою, англійською, чеською, єврейською, словацькою, польською мовами; учасником авторського колективу «Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні, місто Київ». Успішне зусилля українських дипломатів, спрямоване на міжнародне визнання цієї трагедії української нації у світі відбувалося за її участю.

Ваш важкий і благородний труд, шановна Валентино Кирилівно, по дослідженню Голодомору як геноциду в Україні достойно оцінений!

Щиро бажаємо Вам доброго здоров'я та подальших успіхів
в царині українознавства!

**Дирекція, колеги і співробітники
Науково-дослідного інституту українознавства
Міністерства освіти і науки України**